

מאימתי פרק ראשון ברכות

ה.

תורה אור השלם

(א) וְעַיִן מַגִּילָהּ י"ט ט"ז, (ב) גְּמוּלָן כֵּט, מוֹלִין פֶּה א' ד' לָקוּן מַתְּ; ע"י ט' מַמְנוּת נג' לְכוֹת פ"ו ה"ג, ד' ק"ט פֶּשֶׁשׁ וְנֹאֵל יַעֲשֶׂה תְּשׁוּבָה שָׂאמֹר וְטוֹבָה, (ג) יִסְמַן לְהוֹיֵת הֵבֵי אָמֵר אֲבָל א"ר יִתְנֶן אֵלָּו וְכוּ' וְכוּ' מוֹרָק דף ככ"ג, (ד) ר"ל הַלְלִיִּם כְּסוּלֵּל אֵלָּל בִּצְרִי (ח"מ), (ו) מַכִּילֶמֶת ס"פ יְמֵי וְסָפְרִי ו' אֲמַתְמֶן ע"ש.

הגהות הב"ח

(א) גמ' אס קבלט
עליו מאחבה מה מכי:
(ב) רש"י ד"ה מאי
ממע סמך דנקריאת שמע:
(ג) ד"ה התעף וכו' בתורה
הס"ד ואח"כ מ"ה יו"ט
ה"ה משמחת: (ד) מ"ה וכו'
רש"י וכו' העף מסלק מן
את בני רשף הס"ד:

מוסף רש"י

לעולם ירגיו אדם יצר
טוב על יצר הרע. אס
העל הרע אמר לו עשה
עצירה זו, לא דיו שפעם
מן העצירה אלא הויך
ועשה מעו: (מנחת צדק).
ישפשו במעשיו. שפעה
כך, ויבוק ענינות שברו
וימרה וישוב (ערוך ד.ג).

רבינו חננאל

[דא] דאמינן צריך לומר
מפסקי דרחמי כגון בירך
אפקיד רוחי, הנהג לאמרו
בכלל השכיבר, וטפי מהם
לא משהותין ליה.

רב ניסים גאון

מה אשם לדעת אף יסורין
לדעת כי הקרבנות אין
מותר להקריבן אלא ברצון
בעלים ולא בעל כורחן
כתנאי (ערוך דף דא וכו'):
יקריב אותו מלמד שכוונת
אותו יכול בעל כורחו תל
לרצונו הא כיצד כופין עד
שיאמר רוצה אני ואומר עוד
מנין למתעסק בקרישים
שפטלו וכו' לעכב מנין
תלמוד לומר לרצונכם
ותובתו (לרצונכם ובחו)
לדעתכם ובחו ויאית
בשחיטת חולין בפי' הכל
שוחטין (דף יג) ובמס' נדרים
בפרק אין בין מדר הגנה
מחבו (דף קה) איתא אמר ר'
יוחנן הכל צריכין [דעת]
חזן ממוסר ספרה:

ואם תלמיד חכם הוא. שרגיל במשנתו לחזור על גרסמתו תמיד דיו
כך: ירגיו יצר טוב. שיעשה מלחמה עם יצר הרע: ודומו סלה.
יוס הדומיה הוא יוס המות שהוא דומיה עולמית: זה מקרא. חומש
שנראה לקרות בתורה: זו משנה. שיתעסקו במשנה: זה גמרא.
שכרת טעמי המשניות שממנו יולאה
הוראה. אכל המורים הוראה מן
המשנה נקראו מזלי העולם צמס'
סוטה (דף כג): כאלו אוהו חרצ של
שמי פיוס צידו. להרוג את המזיקין:
מאי משמע. (ג) דנקריאת שמע: הסעיף
עיניך צו. אס תכפל וסגרת עיניך
צמרה (א) היל משמחת ממך: וכו'
רשף יגיסו עוף. העוף מסלק מן (י):
קטב מירי. זה שס עד הזכרים
צמספת פסחים (דף ק"א): ונחומי
רשף. כתיב צין רעב למזיקין נדרש
לפניו ולחמרו יסורין ומזיקין: אפילו
פינוקס של ציפ רכנ יודעים. שהמורה
מנייה שלמדן מספר חומש אס
שמוע תשמע [וגו'] כל המחלה אשר
שמתי וגו'. ואפילו הקטינס שלל
הגיעו לטפר איזב ככר למדו:

החשיטי מטוב. מן המורה: ולאני נעכר. מכה עכורה: המוכר
עלכ. שפירש הימנו דבר חשוב כזה וממוך דומךו מכרו: ושמה.
שהרי הקצ"ה מזהירס מלעזוב אותה ומשכמה לפניהס בללק עוב אחר
שנתנה להס: פשפש ולא מלא. לא מלא עבירה צידו שצבילה ראוין
יסורין הללו לצב: אשרי הגבד אשר

איסרנו ומוסורף תלמדנו. שצביל
יסורין צריך אדם לצב לידי תלמוד
תורה: יסורין של אהבה. הקצ"ה
מייסרו צעוה' צלל שוס עון כדי
להרבות שכרו צעולס הבא יותר מכדי
זכימו: וה' חפץ דכאו החלי. מי
שהקצ"ה חפץ צו מחלו ציסורין: אשס.
קרצן: נפשו. מדעמו: דבר זה.
שאשרי אדם אשר מיסרנו יו: מוסורף
תלמדנו. כלומר מסורתך אנו למדין
אזמו: נאמר צריס ציסורין דכסיז אלה
דכרי הצריס. אחר הקללות נלמר
צמסנה תורה: אף יסורין ממרקין כל
עונפויו של אדם גרסי: ודרך חייס. מיי
העוה' צ' חוין לו תוכחות מוסר לאלס:
וכניס

כתבתי אלו נביאים וכתובים להורותם זה גמרא⁶ מלמד שכולם נתנו למשה
וחרב פיפיות בידם מאי משמע אמר מר זוטרא ואיתמא רב אישי מרישא דענינא דכתיב⁵ יעלוזו חסידים בכבוד
ירגנו על משכבותם וכתב בתריה רוממות אל בגרונם וחרב פיפיות בידם. ואמר רבי יצחק כל הקורא קריאת
שמע על מטתו מזיקין בדילין הימנו שנאמר⁶ ובני רשף יגביהו עוף ואין עוף אלא תורה שנאמר⁷ התעייף עיניך
בו ואיננו ואין רשף אלא מזיקין שנאמר⁸ מזוי רעב ולחומי רשף וקטב מירי. אמר רבי שמעון בן לקיש כל
העוסק בתורה יסורין בדילין הימנו שנאמר ובני רשף יגביהו עוף ואין עוף אלא תורה שנאמר התעייף עיניך בו
ואיננו ואין רשף אלא יסורין שנאמר מזוי רעב ולחומי רשף אמר ליה רבי יוחנן⁹ הא אפילו תינוקות של בית רבן
יודעין אותו שנאמר⁹ ויאמר אם שמוע תשמע לקול ה' אלהיך והישר בעיניו תעשה והאזנת למצותיו ושמרת
כל חקיו כל המחלה אשר שמתי במצרים לא אשים עליך כי אני ה' רופאך אלא כל שאפשר לו לעסוק בתורה
ואינו עוסק הקב"ה מביא עליו יסורין מכוועין ועוכרין אותו שנהא¹⁰ נאלמתי דומיה החשיתי מטוב וכאבי נעכר¹¹ ואין
טוב אלא תורה שנאמר¹¹ כי לקח טוב נתתי לכם תורתי אל תעזובו. אמר רבי זירא ואיתמא רבי חנינא

בר פפא בא וראה שלא כמדת הקב"ה מדת בשר ודם מדת בשר ודם אדם מוכר חפץ לחבירו מוכר עצב ולוקח
שמת אבל הקב"ה אינו כן נתן להם תורה לישראל לישמה שנהא¹¹ כי לקח טוב נתתי לכם תורתי אל תעזובו. אמר
רבא ואיתמא רב חסדא אם רואה אדם שיסורין באין עליו ישפשו במעשיו שנהא¹² נחפשה דרכינו ונחקורה¹³ ונשובה
עד ה' פשפש ולא מצא יתלה בתורה שנאמר¹³ אשרי הגבר אשר תיסרנו יה ומתורתך תלמדנו
ואם תלה ולא מצא בידע שיסורין של אהבה הם בנסורין שנאמר¹⁴ כי את אשר יאהב ה' יוכיח. אמר רבא אמר רב
סחוריה אמר רב הונא כל שהקב"ה חפץ בו מדכאו בנסורין שנאמר¹⁵ וה' חפץ דכאו החלי יכול אפילו אדם קבלם
מאהבה תלמוד לומר אם תשים אשם נפשו מה אשם לדעת אף יסורין לדעת ואם קבלם¹⁶ מה שכרו יראה זכע
יארך ימים ולא עוד אלא שתלמודו מתקיים בידו שנהא¹⁷ וחפץ ה' בידו יצלח פליגי בה רבי יעקב בר אידי ורבי

אחא בר חנינא חד אמר אלו הם יסורין של אהבה כל שאין בהן בטול תורה שנאמר אשרי הגבר אשר תיסרנו
יה ומתורתך תלמדנו וחד אמר אלו הם יסורין של אהבה כל שאין בהן בטול תפלה שנאמר¹⁶ ברוך אלהים
אשר לא הסיר תפלתי וחסדו מאתי אמר להו רבי אבא ברביה דר' חייא בר אבא הכי אמר ר' חייא בר אבא
א"ר יוחנן אלו ואלו יסורין של אהבה הן שנאמר כי את אשר יאהב ה' יוכיח אלא מה ת"ל ומתורתך תלמדנו
אל תקרי¹⁷ תלמדנו אלא תלמדנו דבר זה מתורתך תלמדנו ק"ו משן ועין מה שן ועין שהן אחד מאבריו של אדם
עבר יוצא בהן לחרות יסורין שממרקין כל גופו של אדם על אחת כמה וכמה והיינו דרבי שמעון בן לקיש דאמר
רשב"ל נאמר ברית במלח ונאמר ברית ביסורין נאמר ברית במלח דכתיב¹⁷ ולא תשכית מלח ברית ונאמר
ברית ביסורין דכתיב¹⁸ אלה דברי הברית מה ברית האמור במלח ברית ממתקת את הבשר אף ברית

האמור ביסורין יסורין ממרקין כל עונותיו של אדם: תניא רבי שמעון בן יוחאי אומר שלש מתנות
טובות נתן הקדוש ברוך הוא לישראל וכולן לא נתנן אלא ע"י יסורין אלו הן תורה וארץ ישראל והעולם
הבא תורה מנין שנאמר אשרי הגבר אשר תיסרנו יה ומתורתך תלמדנו ארץ ישראל דכתיב¹⁹ כי כאשר
ייסר איש את בנו ה' אלהיך מיסרך וכתב בתריה²⁰ כי ה' אלהיך מביאך אל ארץ טובה העולם הבא דכתיב
²¹ כי נר מצוה ותורה אור ודרך חיים תוכחות מוסר. תני תנא קמיה דר' יוחנן כל העוסק בתורה ובגמילות חסדים
וקובר

1. בירך אפקיד רוחי פריחה אותי יי אל אמת: תהלים לא ו
2. רגזו וגל תחטאו אמרו בלבבכם על משכבתכם דמון סלה: תהלים ד ו
3. יאמר יי אל משה עזה אלי תהרה וזה שם ואתה לך את לוח האבן ותתורה והמצוה אשר קהתי להורות: שמות כ ב
4. רוממות אל בגרונם ותרב פיפיות בקרבם: תהלים קמט ו
5. יעלוזו חסידים בקבוד ירגנו על משכבותם: תהלים קמט ה
6. כי אדם לעמל יולד ובני רשף יגביהו עוף: משה כ כ ה
7. התעייף עיניך בו ואיננו כי עשה יעשה לו כנפים כשר יעוף השמיים: משלי כ כ ה
8. מני רעב ולחמי רשף וקטב מירי וכן הדמות אשלה גם עם חמת ודלי עפר: דברים לב כ ד
9. ויאמר אם שמוע תשמע לקול יי אלהיך והישר בעיניו תעשה והאזנת למצותיו ושמרת כל חקיו כל המחלה אשר שמתי במצרים לא אשים עליך כי אני יי רפואי: שמות טו כ
10. נאלמתי דומיה החשיתי מטוב וכאבי נעכר: תהלים לו ט
11. כי לקח טוב נתתי לכם תורתך אל תעזבו: משלי ד ב
12. נחפשה דרכינו ונחקרה ושכחתי עד יי איכה ג מ
13. אשרי הגבר אשר תיסרנו יה ומתורתך תלמדנו: תהלים צד י ב
14. כי ירע אשר יאהב יי יוכיח וכאב את בן ירעה: משלי ג ב
15. וה' חפץ דכאו החלי אם תשים אשם נפשו ואם תלה ולא מצא בידע שיסורין של אהבה הם בנסורין שנאמר¹⁵ וה' חפץ דכאו החלי יכול אפילו אדם קבלם מאהבה תלמוד לומר אם תשים אשם נפשו מה אשם לדעת אף יסורין לדעת ואם קבלם¹⁶ מה שכרו יראה זכע יארך ימים ולא עוד אלא שתלמודו מתקיים בידו שנהא¹⁷ וחפץ ה' בידו יצלח פליגי בה רבי יעקב בר אידי ורבי אחא בר חנינא חד אמר אלו הם יסורין של אהבה כל שאין בהן בטול תורה שנאמר אשרי הגבר אשר תיסרנו יה ומתורתך תלמדנו וחד אמר אלו הם יסורין של אהבה כל שאין בהן בטול תפלה שנאמר¹⁶ ברוך אלהים אשר לא הסיר תפלתי וחסדו מאתי אמר להו רבי אבא ברביה דר' חייא בר אבא הכי אמר ר' חייא בר אבא א"ר יוחנן אלו ואלו יסורין של אהבה הן שנאמר כי את אשר יאהב ה' יוכיח אלא מה ת"ל ומתורתך תלמדנו אל תקרי¹⁷ תלמדנו אלא תלמדנו דבר זה מתורתך תלמדנו ק"ו משן ועין מה שן ועין שהן אחד מאבריו של אדם עבר יוצא בהן לחרות יסורין שממרקין כל גופו של אדם על אחת כמה וכמה והיינו דרבי שמעון בן לקיש דאמר רשב"ל נאמר ברית במלח ונאמר ברית ביסורין נאמר ברית במלח דכתיב¹⁷ ולא תשכית מלח ברית ונאמר ברית ביסורין דכתיב¹⁸ אלה דברי הברית מה ברית האמור במלח ברית ממתקת את הבשר אף ברית האמור ביסורין יסורין ממרקין כל עונותיו של אדם: תניא רבי שמעון בן יוחאי אומר שלש מתנות טובות נתן הקדוש ברוך הוא לישראל וכולן לא נתנן אלא ע"י יסורין אלו הן תורה וארץ ישראל והעולם הבא תורה מנין שנאמר אשרי הגבר אשר תיסרנו יה ומתורתך תלמדנו ארץ ישראל דכתיב¹⁹ כי כאשר ייסר איש את בנו ה' אלהיך מיסרך וכתב בתריה²⁰ כי ה' אלהיך מביאך אל ארץ טובה העולם הבא דכתיב²¹ כי נר מצוה ותורה אור ודרך חיים תוכחות מוסר. תני תנא קמיה דר' יוחנן כל העוסק בתורה ובגמילות חסדים וקובר